

Світлана ШУМАКОВА
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри режисури
Харківської державної академії культури

СЦЕНІЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ФОРМА СВІТОРОЗУМІННЯ І ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГІЇ

У світлі роздробленості зовнішнього світу співвітчизників у сьогоднішніх реаліях воєнного часу кожна окрема людина потрапляє у своєрідну ситуацію відчуження, стає заручником нею самою створеної багатовимірності від сталого перманентного стресу, загостреного відчуття кризи життя та крайньої актуалізації пошуків шляхів її подолання, іншими словами, кризи здобуття власного нового «Я». Коли людину в існуючій гнітючій ситуації війни охоплює відчай, почуття безвиході та всепоглинаючої апатії, важливим у сенсі адаптивної корекції, набуття нині дуже бажаного почуття радості буття, може бути звернення до мистецтва, що, по суті, як у фокусі збирає ситуацію чуттєвої цілісності і вихід за межі традиційної буденності життя. Живе сценічне мистецтво здатне дуже точно і водночас тонко поєднати всі складові у справжній живий механізм, завдання якого – змусити замислитися про поєднання між існуючим на сьогодні реальним та умоглядно можливим, тим, що знаємо про себе й життя, і тим, що хочемо розуміти. Вочевидь, сьогодні химерна привабливість поліваріативності особистісної ідентифікації у різноманітності її втілень, може обернутися безглуздістю людського існування як такого, нездатністю визначити себе самого, що сприяє вкоріненню низки реальних життєвих проблем. Живе мистецтво може бути порятунком, що мотивує й окрилює.

Людина нині змушена освоювати і виконувати неочікувані ролі, вступати у зв'язки і відносини, в яких її «Я» втрачає чіткі контури й межі. Проте потреба в їхньому виразному усвідомленні рано чи пізно виникає, і тоді для людини актуалізується проблема цілісного та гармонійного існування, з'єднання та збереження власного внутрішнього світу, екзистенційна проблема повернення до самої себе, до свого справжнього «Я».

Гармонія зовнішнього та внутрішнього, як загальновідомо, відтворює особистісну ідентичність – почуття єдності та цілісності, власної сили, життєвої активності, іншими словами, ідентичності – ціннісного

ставлення до свого «Я». Відповідно, криза ідентичності проявляється як втрата внутрішньої сили «Я», що роздирається внутрішніми конфліктами, нездатністю підтримати стабільність і рівновагу з оточуючим середовищем. Сценічне мистецтво може стати потужним поштовхом до здобуття людиною стійкості в процесі нескінченного свого становлення.

Ще до початку війни дуже помітною прикметою часу в контексті сучасного надшвидкісного потоку життя став образ сучасника, спотвореного фальшивими цінностями, масмедійними штампами, але водночас спраглою самоактуалізації і, як не дивно, мріючого вирватися на свободу. Власне alter-ego зробило людину рабом стереотипів, що живе відповідно до уготованих моделей і кліше, в результаті – вона аж ніяк не належить самій собі. У сучасному різноманітті тотальних переживань кризь інтернет-простір всіх жахів війни найпотужнішим чином проявляється жага конструювання цілісності людського буття, трансцендування та екзистування на тлі збереження цілісності внутрішнього «Я» особистості.

Сценічне мистецтво існує в одному зі своїх найабстрактніших, але водночас найдоступніших смислових полів, постаючи мистецтвом встановлення та переосмислення сенсів реалій буття, іншими словами, у сценічному мистецтві здійснюється консолідація оточуючого життєвого світу глядача з його внутрішнім «Я». Гуманістична місія сценічного мистецтва проявляється у світлі відтворення прикордонної ситуації, потрапляючи до якої, глядач «розлучається із собою», щоб прийти до себе іншого, відтворити екзистенційний шлях згасання до ствердження життя через катарсис. Живій тканині сценічного мистецтва притаманна багатовимірність і багатозаровість, що передбачає різновекторність розвитку, одночасність існування різних істин, моделей, смислів та інтерпретацій життєвоважливого, що відбувається. Сценічне мистецтво, де в символічній формі представлено реальне життя, реальні людські взаємини та проблеми: від інтимно-особистих до загальносоціальних, виявляє потужний гуманістично-змістотворний потенціал, представляючи можливість людині зустрітися із собою цілісною й унікальною та осмислити власне ставлення до свого власного світу. У горизонтах сценічних підмостків народжується цілісне, багатоконпонентне розуміння людського життя й людини як такої, що пов'язує воедино всі окремі складові власної ідентифікації та свого світорозуміння, які перебувають у постійній та безперервній зміні. Сценічне мистецтво представляє людину

у фокусі духовно-практичного, аксіологічного виміру, інтерпретуючи «маленьке життя», яке глядач проживає інакше, ніж зазвичай, встигаючи за короткий час зустрічі зі сценічним твором відчутти, усвідомити, зрозуміти за перипетіями сценічних подій і те, що стосується саме його життя. Сценічне мистецтво, відтворюючи риси інтимності, постає дією від душі до душі, яка звертає глядача до роздумів про себе, пробуджуючи внутрішню душевну активність, набуття власної ідентичності, силу власного «Я».

Нові переосмислення глядач проектує на реалії свого нині ускладненого повсякдення, і те, що раніше здавалося відомим і безпосередньо очевидним, може стати зовсім іншим – вже протилежним нестійкому і нестабільному, незрозумілому і невизначеному – бути чітким, значимим, ґрунтовним, невідповідним, що лежить у «горизонті власних смислів». Разом з тим, ситуація такого «набуття розуміння», заміщенні емоційних доміант, зумовлює початок нового конструювання цілісності внутрішнього світу реципієнта.

Підсумовуючи, слід наголосити, що в контексті нагальних викликів воєнного часу сценічне мистецтво передбачає, без перебільшення, певну висоту «перетворювального шляху» відтворення людського в людині, оновлення розуміння відкритості світу, що узгоджує подолання кризового стану з духовним перетворенням та гармонізацією внутрішньої сутності й життєвого світу людини – як повернення до себе самої, до свого справжнього «Я» – стале затвердження особистісної ідентичності.